

Ministerstvo pôdohospodárstva Slovenskej republiky
Dobrovičova č. 12, 812 66 BRATISLAVA
Štátna veterinárna a potravinová správa Slovenskej republiky
Botanická č. 17, 842 13 Bratislava

**NÁRODNÝ KONTROLNÝ PROGRAM
PRE SALMONELOVÉ INFEKČIE
V KŔDĽOCH BROJLEROV
KURY DOMÁCEJ (*GALLUS GALLUS*)
V SLOVENSKEJ REPUBLIKE V ROKOCH 2009 – 2011**

predložil
MVDr. Ján Pliešoyský, CSc.
ústredný riaditeľ ŠVPS SR

schválil
Ing. Stanislav Becík, PhD.
minister pôdohospodárstva SR

Bratislava, december 2008

1. Ciele programu
2. Právny podklad programu
3. Vymedzenie pojmov
4. Štruktúra a organizácia príslušných orgánov
5. Laboratórna diagnostika
6. Systém hlásenia ochorenia a povinnosti chovateľa
7. Premiestňovanie hydiny a klasifikácia krdľov
8. Kompenzácia pri ozdravovaní
8. Monitoring salmonel v krdľoch brojlerov v rokoch 2009 – 2011
9. Opatrenia, ktoré majú byť nariadené v prípade potvrdenia invázií sérovarov salmonel
10. Používanie antimikrobiálnych látok
11. Identifikácia možného zdroja kontaminácie
12. Schvaľovanie a registrácia chovov brojlerov
13. Štruktúra produkcie krmiva pre hydinu a schéma odberu vzoriek krmív
14. Vedenie záznamov na farmách
15. Prílohy
 - Príloha č. 1: Skúmanie vzoriek
 - Príloha č. 2: Výsledky štúdie prevalencie salmonel v krdľoch brojlerov druhu kury domácej *Gallus gallus* v Slovenskej republike
 - Príloha č. 3: Opatrenia biologickej bezpečnosti

1. Ciele programu

Tento program sa uplatňuje od 1. januára 2009 do 31. decembra 2011.

Cieľom národného programu je zníženie výskytu *Salmonella enteritidis* a *Salmonella typhimurium* v krdľoch brojlerov druhu kury domácej *Gallus gallus* percentuálne pozitívnych krdľov brojlerov na 1% do 31. decembra 2011.

Kontrolný program sa každoročne vyhodnocuje.

Úradné vzorky v chovoch sú odobraté a poslané do Národného referenčného laboratória - ŠVPÚ Bratislava prostredníctvom úradných veterinárnych lekárov z príslušných regionálnych veterinárnych a potravinových správ, ktorí takisto nariaďujú veterinárne opatrenia v prípade pozitívnych výsledkov.

Vzorky z iniciatívy prevádzkovateľa sú odobrané prostredníctvom súkromných veterinárnych lekárov.

2. Právny podklad programu

Právnym podkladom národného kontrolného programu sú:

- **Zákon č. 39/2007 Z. z.** o veterinárnej starostlivosti v znení zákona č. 99/2008 Z. z. (ďalej len „zákon č. 39/2007 Z.z.“)
- **Nariadenie č. 2160/2003/ES** Európskeho parlamentu a Rady zo 17. novembra 2003 o kontrole salmonely a ostatných špecifikovaných zoonotických pôvodcov pochádzajúcich z potravín (ďalej len „nariadenie č. 2160/2003/ES“)
- **Nariadenie vlády SR č. 626/2004 Z. z.** o monitorovaní zoonóz a pôvodcov zoonóz (ďalej len „nariadenie vlády č. 626/2004 Z.z.“)
- **Nariadenie Komisie (ES) č. 646/2007** z 12. júna 2007, ktorým sa vykonáva nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 2160/2003, pokiaľ ide o cieľ Spoločenstva zameraný na zníženie prevalence *Salmonella enteritidis* a *Salmonella typhimurium* u brojlerov a ktorým sa ruší nariadenie (ES) č. 1091/2005
- **Nariadenie Komisie (ES) č. 1177/2006** z 1. augusta 2006, ktorým sa vykonáva nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 2160/2003, pokiaľ ide o požiadavky na používanie špecifických metód kontroly v rámci národných programov kontroly salmonely u hydiny (ďalej len „nariadenie Komisie č. 1177/2006“)
- **Nariadenie Komisie (ES) č. 1237/2007** z 23. októbra 2007, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 2160/2003 a rozhodnutie 2006/696/ES, pokiaľ ide o uvádzanie vajec z krdľov nosníc nakazených salmonelou na trh (ďalej len „nariadenie Komisie č. 1237/2007“)
- **Rozhodnutie Komisie č. 2008/815/ES** z 20. októbra 2008, ktorým sa schvaľujú určité národné programy kontroly salmonely v krdľoch brojlerov *Gallus gallus*

Príslušnými orgánmi zodpovednými za kontrolu a koordináciu plnenia programu sú orgány štátnej správy vo veterinárnej oblasti.

3. Vymedzenie pojmov

Na účely tohto programu:

- a. **krdel'** – znamená všetku hydinu rovnakého zdravotného stavu držanú v tom istom zariadení alebo za tým istým uzáverom a tvoriacu jednu epizootologickú jednotku, v prípade hydiny v zastrešenom zariadení sem patria všetky vtáky, ktoré žijú v tom istom priestore na dýchanie;
- b. **infikovaný krdel'** - Na účely overenia dosiahnutia cieľa Spoločenstva sa krdel' brojlerov považuje za pozitívny v prípade, že sa zaznamená výskyt *Salmonella enteritidis* a *Salmonella typhimurium* (iných ako kmeňov očkovacej látky) v jednom alebo vo viacerých vzorkách krdľa brojlerov. Pozitívne krdle brojlerov sa spočítajú iba raz, odhliadnuc od počtu odberov vzoriek a testov, a nahlásia sa iba v prvom roku zistenia; keď sa nezistí prítomnosť *Salmonella enteritidis* a *Salmonella typhimurium*, ale zistí sa prítomnosť antimikrobiálnych látok alebo efekt bakteriálneho rastového inhibítora, krdel' brojlerov sa považuje za infikovaný na účely cieľa Spoločenstva;
- c. **invázne sérovary salmonel** na účely tohto programu sú:
 - a. *Salmonella enteritidis*,
 - b. *Salmonella typhimurium*;
- d. **úradný veterinárny lekár** je veterinárny lekár podľa § 12 zákona č. 39/2007 Z. z.;
- e. **úradné vzorky** – vzorky odobraté úradnými veterinárnymi lekármi regionálnych veterinárnych a potravinových správ;
- f. **ďalšie pojmy** sú uvedené v § 2 nariadení vlády SR č. 297/2003 Z. z. o zdravotných podmienkach pri výmenách hydiny a násadových vajec s členskými štátmi, pri ich premiestňovaní a dovoze z tretích krajín.

4. Štruktúra a organizácia príslušných orgánov

Centrálnou autoritou, ktorá zodpovedá za kontrolu a koordináciu implementácie tohto programu je Štátna veterinárna a potravinová správa Slovenskej republiky.

Orgánmi zodpovednými za implementáciu tohto programu sú krajské (8) a regionálne (40) veterinárne a potravinové správy.

Ministerstvo pôdohospodárstva Slovenskej republiky

- schválenie národného kontrolného programu
- zverejňuje program prostredníctvom vestníka Ministerstva pôdohospodárstva SR
- potvrdzuje mimoriadne núdzové opatrenia na návrh hlavného veterinárneho lekára
- na základe návrhu hlavného veterinárneho lekára Slovenskej republiky rozhodne o uplatnení úhrady škôd a nákladov pre chovateľov pri výskyte salmonelózy;

Štátna veterinárna a potravinová správa SR

- vypracovanie národného kontrolného programu
- vyhodnotenie monitoringu v SR
- predkladanie ročnej správy Európskej Komisii
- návrh rozpočtu na vykonanie národného kontrolného programu ministromi pôdohospodárstva

Krajská veterinárna a potravinová správa

- vyhodnocovanie monitoringu a nálezovej situácie v kraji
- kontrola plnenia nariadených opatrení
- metodické usmerňovanie

Regionálna veterinárna a potravinová správa

- zabezpečenie odberu úradných vzoriek
- implementácia a kontrola monitoringu v chovoch
- vyhodnocovanie monitoringu a nálezovej situácie v regióne
- nariadenie opatrení v prípade podozrenia alebo potvrdenia infekcie inváznymi salmonelami
- kontrola plnenia nariadených veterinárnych opatrení

Štátny veterinárny a potravinový ústav Košice a Štátny veterinárny ústav Zvolen

- vykonávajú laboratórnu diagnostiku
- odovzdávajú výsledky testovania NRL

Štátny veterinárny a potravinový ústav Dolný Kubín – Národné referenčné laboratórium pre antimikrobiálne látky

- vykonáva laboratórnu diagnostiku salmonel
- odovzdáva výsledky testovania NRL pre salmonely
- vykonáva konfirmačné analýzy v prípade zistenia inhibičných látok skríningovým vyšetrením

Štátny veterinárny a potravinový ústav Bratislava

- vykonáva laboratórnu diagnostiku
- bakteriologické vyšetrenie úradných vzoriek
- vyhodnocovanie a spracovanie dát vyšetrení za SR
- odborný servis
- evidencia výsledkov vyšetrení v elektronickej forme

5. Laboratórna diagnostika

Laboratórna diagnostika každej vzorky v rámci tohto programu zahŕňa:

- bakteriologické vyšetrenie na prítomnosť inváznych salmonel (kultivácia, typizácia, príp. test na prítomnosť inhibičných látok) vzoriek odobratých od zvierat v súlade s bodom č. 9 tohto programu;
- bakteriologické vyšetrenie na prítomnosť inváznych salmonel (kultivácia a typizácia) vzoriek zo sterov z povrchov hál na kontrolu účinnosti dezinfekcie v súlade s bodom č. 10, pričom stery pochádzajúce z jednej haly musia byť vyšetrené ako 1 vzorka bez ohľadu na počet sterov;
- bakteriologické vyšetrenie na prítomnosť inváznych salmonel (kultivácia a typizácia) vzoriek krmív vrátane kŕmnych zmesí v súlade s bodom č. 11;
- bakteriologické vyšetrenie na prítomnosť inváznych salmonel (kultivácia a typizácia) vzoriek vody používanej na napájanie hydiny v súlade s bodom č. 11.

Diagnostiku vykonávajú štátne veterinárne laboratóriá v SR:

- Štátny veterinárny a potravinový ústav Bratislava (ŠVPÚ Bratislava);
- Štátny veterinárny a potravinový ústav Dolný Kubín (ŠVPÚ Dolný Kubín);
- Štátny veterinárny a potravinový ústav Košice;
- Štátny veterinárny ústav Zvolen.

Národným referenčným laboratóriom (NRL) je ŠVPÚ Bratislava, ktorý jediný môže vykonávať laboratórnu diagnostiku úradných vzoriek, sérotypizáciu a uskladňuje izoláty.

Postup skúmania vzoriek používaný štátnymi veterinárnymi laboratóriami za účelom diagnostiky sa nachádza v prílohe č. 1.

Laboratóriá, ktoré vykonávajú analýzu vzoriek v rámci tohto programu musia mať systém kvality v súlade so štandardom ISO17025 a musia byť pod kontrolou národného referenčného laboratória.

Diagnostika vykonávaná v iných laboratóriách, ktoré sú uvedené v tomto bode, sa neuznáva na účel monitoringu v súlade s týmto programom.

6. Systém hlásenia ochorenia a povinnosti chovateľa

Na základe § 37 zákona č. 39/2007 Z. z. o veterinárnej starostlivosti je vlastník, držiteľ alebo iné fyzické alebo právnické osoby oprávnené disponovať so zvieratami, povinný bez meškania hlásiť orgánu veterinárnej správy každé podozrenie na prítomnosť zoonóz a pôvodcov zoonóz (inváznych salmonel) alebo laboratórne potvrdenie ich výskytu v chove a umožniť vyšetrenie chovu.

V prípade porušenia zákona, dopustí sa vlastník, držiteľ podľa § 48 zákona č. 39/2007 Z.z., priestupku a podľa § 50 tohto zákona správneho deliktu.

7. Premiestňovanie hydiny a klasifikácia kráľov

Všeobecné ustanovenia

Premiestňovanie hydiny a násadových vajec sa vykonáva na účely prevencie a kontroly nákazlivých chorôb a podľa zdravotnej situácie v chove vo vzťahu k tomuto ochoreniu. Premiestňovanie podlieha veterinárnej kontrole a vykonáva sa podľa Nariadenia vlády Slovenskej republiky č. 297/2003 o zdravotných podmienkach pri výmenách hydiny a násadových vajec s členskými štátmi, pri ich premiestňovaní a dovoze z tretích krajín.

8. Kompenzácie pri ozdravovaní

- Laboratórna diagnostika úradných vzoriek je hradená zo štátneho rozpočtu.
- § 45 zákona č. 39/2007 Z. z. upravuje náhradu škody, ktorá bude vyplatená vlastníčkovi zvierat v dôsledku výskytu zoonózy.

Ak sa na území Slovenskej republiky vyskytne salmonelóza, tak Ministerstvo pôdohospodárstva Slovenskej republiky na základe návrhu hlavného veterinárneho lekára rozhodne o uplatnení úhrady škôd a nákladov pre chovateľov v súlade so Schémou štátnej pomoci na úhradu škôd spôsobených usmrtením zvierat v dôsledku nariadeného opatrenia (Číslo schémy: XA126/2008), ktorá je zverejnená na internetovej stránke Ministerstva pôdohospodárstva Slovenskej republiky (<http://www.land.gov.sk/sk/index.php?navID=161&id=528>).

9. Monitoring salmonel v krdľoch brojlerov v rokoch 2009 – 2011

RÁMEC ODBERU VZORIEK

Rámec odberu vzoriek zahŕňa všetky krdle brojlerov druhu kury domácej (*Gallus gallus*) v Slovenskej republike.

MONITORING

Monitoring sa skladá z dvoch navzájom sa dopĺňajúcich súborov aktivít. Vzorky z každého krdľa brojlerov sa odoberajú:

- na podnet prevádzkovateľa alebo chovateľa prostredníctvom súkromného veterinárneho lekára; chovateľ na svoje vlastné náklady zabezpečí odbery vzoriek prostredníctvom súkromného veterinárneho lekára a laboratórne vyšetrenie vzoriek v laboratóriách uvedených v bode č. 5
- ako úradné odbery vzoriek plne hradené zo štátneho rozpočtu; úradné odbery vzoriek zabezpečujú regionálne veterinárne a potravinové správy prostredníctvom úradných veterinárnych lekárov.

A: ODBER VZORIEK Z INICIATÍVY PREVÁDZKOVATEĽA:

Odber vzoriek na podnet prevádzkovateľa sa uskutočňuje do troch týždňov pred premiestnením brojlerov na bitúnok z každého krdľa brojlerov.

B: ÚRADNÝ ODBER VZORIEK NA ÚČELY KONTROLY

Úradné vzorky sú odobraté prostredníctvom úradných veterinárov príslušných regionálnych veterinárnych a potravinových správ.

- a. Úradný odber vzoriek musí zahŕňať aspoň jeden krdel' brojlerov z 10 % chovov brojlerov v Slovenskej republike s počtom hydiny vyšším ako 5 000. Odber sa musí vykonať vždy v prípade hroziaceho rizika, keď to príslušná regionálna veterinárna a potravinová správa považuje za potrebné, t. zn. za nasledovných pravidiel:
 - regionálne veterinárne a potravinové správy, v príslušnosti ktorých sa nachádza do 10 chovov brojlerov, musia odobrať úradné vzorky minimálne z 1 chovu; pričom vzorky musia byť odobraté zo všetkých krdľov v chove;

- regionálne veterinárne a potravinové správy, v príslušnosti ktorých sa nachádza do 11 a viac chovov brojlerov, musia odobrať úradné vzorky z minimálne z 2 chovov brojlerov; pričom vzorky musia byť odobraté zo všetkých krdľov v chove.

Pri hodnotení rizika pre výber chovu na vyšetrenie regionálne veterinárne a potravinové správy musia zohľadniť najmä:

- výskyt salmonel v danom chove v predchádzajúcich turnusoch;
- výskyt salmonel na bitútku u brojlerov pochádzajúcich z príslušného chovu.

Príslušná regionálna veterinárna a potravinová správa môže rozhodnúť odobrať vzorky aspoň z jedného krdľa brojlerov v jednom zástave v chove s niekoľkými krdľami, ak:

- sa uplatňuje systém všetko dnu, všetko von;
- sa uplatňuje rovnaký postup pri všetkých krdľoch;
- je pre všetky krdle spoločný zdroj potravy a vody;
- sa počas jedného roka a najmenej šiestich zástavoch vykonalo testovanie na *Salmonella* spp. podľa schémy monitorovania stanovenej v tomto programe u všetkých krdľov v chove a vzorky zo všetkých krdľov aspoň jedného zástavu odobrali príslušné orgány a
- všetky výsledky testovania na *Salmonella enteritidis* alebo *Salmonella typhimurium* boli negatívne.

Jeden odber vzoriek na podnet prevádzkovateľa môže nahradiť odber vykonaný príslušnou regionálnou veterinárnou a potravinovou správou.

Protokol o odbere vzoriek

- Vzorky sa odoberajú aspoň dvoma párami návlekov na nohy alebo gázových ponožiek.
- V prípade krdľov brojlerov chovaných vo voľnom výbehu sa vzorky môžu odoberať len vnútri budov chovných zariadení.
- Všetky návleky na nohy/gázové ponožky sa musia spojiť do jednej vzorky.
- V krdľoch s počtom brojlerov menej ako 100, kde nie je možné použiť návleky na nohy ani gázové ponožky kvôli prístupu do budov, je možné tieto návleky nahradiť ručnými návlekmi, v prípade ktorých sa návleky na nohy alebo gázové ponožky navlečú na rukavice a zotrú sa povrchy kontaminované čerstvými fekáliami, alebo pokiaľ to nie je možné realizovať, použijú sa iné techniky na odber vzoriek.
- Pred navlečením návlekov na nohy alebo gázových ponožiek sa ich povrch musí navlhčiť maximálnym regeneračným roztokom (MRD: 0,8 % chlorid sodný, 0,1 % peptón v sterilnej deionizovanej vode) alebo sterilnou vodou, alebo iným roztokom schváleným národným referenčným laboratóriom podľa článku 11 nariadenia (ES) č. 2160/2003. Je zakázané používať vodu s obsahom antimikrobiálnych látok alebo pridaných dezinfekčných látok. Odporúčaný spôsob navlhčenia návlekov na nohy je naliať tekutinu dnu pred ich natiehnutím na nohy.
- Prípadne sa návleky na nohy alebo gázové ponožky môžu pred použitím sterilizovať roztokom v autoklávoch alebo nádobách. Roztoky sa môžu použiť aj po natiehnutí návlekov na nohy použitím spreja alebo fľaše.
- Je potrebné zabezpečiť, aby boli pri odbere vzoriek primerane zastúpené všetky oddelenia budovy chovných zariadení. Každý pár by mal pokryť približne 50 % plochy budovy.
- Po ukončení odberu vzoriek sa návleky na nohy alebo gázové ponožky musia opatrne odstrániť, aby sa príslušný materiál neuvoľnil. Návleky sa môžu prevrátiť, aby sa na nich materiál udržal. Umiestnia sa do vrečka alebo nádoby a označia sa.

V prípade úradného odberu vzoriek a vždy, keď sa to pokladá za vhodné, musí byť zabezpečený aj odber 1 vzorky (1 brojler z každého krdľa) na účely vyšetrenia na rezíduá inhibičných látok. V prípade pozitívneho výsledku vyšetrenia na rezíduá inhibičných látok, príslušný krdel' bude považovaný za pozitívny. Úradné vzorky určené na vyšetrenie rezíduí inhibičných látok môžu byť vyšetrené v Štátnom veterinárnom a potravinovom ústave v Bratislave, v Dolnom Kubíne alebo v Košiciach (ďalej „ústavy“). Ústavy vykonajú vyšetrenie na rezíduá inhibičných látok mikrobiologickou metódou „STAR“ a PREMI TEST – om. V prípade pozitívneho testu sa vykoná vyšetrenie na prítomnosť bakteriostatík v ŠVPÚ v Dolnom Kubíne metódami HPLC. Požadované vyšetrenie na rezíduá inhibičných látok úradný veterinárny lekár príslušnej regionálnej veterinárnej a potravinovej správy musí uviesť aj do žiadanky na laboratórne vyšetrenie (v časti „Anamnéza“).

Keď sa nezistí prítomnosť *Salmonella enteritidis* a *Salmonella typhimurium*, ale zistí sa prítomnosť antimikrobiálnych látok alebo efekt bakteriálneho rastového inhibítora, krdel' brojlerov sa považuje za infikovaný na účely cieľa Spoločenstva.

Výsledky a podávanie správ

Výsledky všetkých vyšetrení v krdľoch brojlerov hlásia štátne veterinárne laboratória v SR príslušným regionálnym veterinárnym a potravinovým správam, chovateľom a súkromnému veterinárnemu lekárovi. Ročnú správu o výsledkoch hlásia regionálne veterinárne a potravinové správy v stanovenom termíne na Štátnu veterinárnu a potravinovú správu Slovenskej republiky (na vedomie posielajú hlásenie na krajskú veterinárnu a potravinovú správu).

Keď je v uskutočnenom sledovaní zistená v krdli prítomnosť *Salmonella enteritidis*, *Salmonella typhimurium* osoba zodpovedná za laboratórium uskutočňujúce vyšetrenie, osoba vykonávajúca vyšetrenie alebo vlastník krdľa, okamžite oznámi výsledky príslušnej regionálnej veterinárnej a potravinovej správe, ktorá nariadi veterinárne opatrenia v príslušnom chove a bezodkladne informujú o tom Štátnu veterinárnu a potravinovú správu v Slovenskej republike a príslušnú krajskú veterinárnu a potravinovú správu.

Evidenciu o laboratórnych vyšetreniach v rámci tohto programu zhromažďuje a sumarizuje NRL – ŠVPÚ Bratislava.

Štátny veterinárny a potravinový ústav v Bratislave zasiela každý mesiac protokoly o vyšetrení úradných vzoriek a protokoly o vyšetrení vzoriek, ktoré sú pozitívne na invázne salmonely na Štátnu veterinárnu a potravinovú správu Slovenskej republiky.

9. Opatrenia, ktoré majú byť nariadené v prípade potvrdenia inváznych sérovarov salmonel

V prípade, keď výskyt inváznych sérovarov v krdľoch brojlerov je potvrdený, príslušná regionálna veterinárna a potravinová správa začne s epizootologickým šetrením za cieľom zistiť možný zdroj infekcie v súlade s bodom č. 12 tohto programu.

Opatrenia musia byť v súlade s nasledovnými minimálnymi požiadavkami:

- 1) Po vyskladnení infikovaného krdľa bezpečné odstránenie trusu a podstielky musí byť zabezpečené v súlade s pokynmi príslušnej regionálnej veterinárnej a potravinovej správy.
- 2) Dôkladná očista a dezinfekcia musí byť vykonaná v príslušnej krdli.

- 3) Po očistení a dezinfekcii musí byť vykonaná kontrola efektívnosti dezinfekcie odberom sterov z povrchov hál, pričom stery sú určené na bakteriologické vyšetrenie zamerané na salmonely v národnom referenčnom laboratóriu. Haly majú byť naskladnené len, keď výsledky bakteriologického vyšetrenia kontrolných sterov sú negatívne na invázne salmonely.

10. Používanie antimikrobiálnych látok

Používanie antimikrobiálnych látok v rámci tohto programu musí byť realizovaný v súlade s nariadením Komisie č. 1177/2006.

Zásady pri používaní antimikrobiálnych látok:

- Antimikrobiálne látky sa nesmú používať ako osobitná metóda kontroly salmonely u hydiny.
- Antimikrobiálne látky sa nesmú používať len u hydiny nakazenej salmonelou a vykazujúcej klinické príznaky, ktoré by jej mohli spôsobovať nadmerné utrpenie; infikované krdle liečené antimikrobiálnymi látkami sa budú naďalej považovať za nakazené salmonelou. Toto použitie sa zakladá na výsledkoch bakteriologického odberu vzoriek a testovania citlivosti na antimikrobiálne látky;
- Použitie antimikrobiálnych látok môže byť uskutočnené len so súhlasom a pod dohľadom príslušnej regionálne veterinárnej a potravinovej správy na základe výsledkov testovania antimikrobiálnej citlivosti.
- K ošetrovaniu môžu byť použité len antimikrobiálne látky registrované Ústavom štátnej kontroly veterinárnych biopreparátov a liečiv v Nitre.
- Požiadavky na použitie antimikrobiálnych látok sa nevzťahujú na látky, mikroorganizmy alebo prípravky povolené na použitie ako kŕmne doplnkové látky v súlade s článkom 3 nariadenia (ES) č. 1831/2003. o doplnkových látkach používaných vo výžive zvierat.

11. Identifikácia možného zdroja kontaminácie

V prípade potvrdenia invázií sérovarov salmonel príslušná regionálna veterinárna a potravinová správa vykoná epizootologické šetrenie s cieľom zistiť možný zdroj nákazy, v rámci ktorého overí možný pôvod infekcie v chove. V rámci epizootologického šetrenia:

- musí byť vykonaný úradný odber vzoriek krmív vrátane kŕmnych zmesí v chove používaných na kŕmenie hydiny; keď je niektorá vzorka pozitívna na salmonely, príslušný orgán začne vyšetrenie za účelom identifikácie zdroja kontaminácie prostredníctvom ÚKSÚP v rôznych štádiách výroby; náklady na vyšetrenie krmív vrátane kŕmnych zmesí sú hradené zo štátneho rozpočtu;
- musí byť vykonaný úradný odber vzorky vody používanej na napájanie hydiny za účelom vykonania bakteriologického vyšetrenia na prítomnosť *Salmonella spp.*; náklady na vyšetrenie vody hradí chovateľ sám;
- musí byť prešetrené uplatňovanie pravidiel a kontrol týkajúcich sa odstraňovania a spracovania živočíšnych odpadov;
- musia byť prešetrené opatrenia biologickej bezpečnosti zavedené na farme; farm (Minimal requirements for guides of biosecurity measures are in ANNEX No III)
- musia byť preverené všetky záznamy vedené na farme.

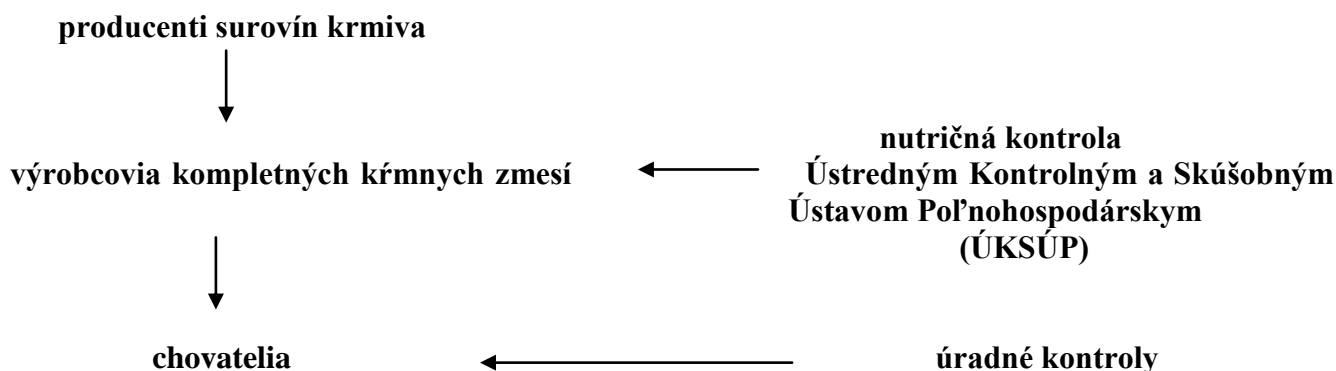
Správu o epizootologickom šetrení zašle príslušná regionálna veterinárna a potravinová správa na príslušnú krajskú veterinárnu a potravinovú správu a na ŠVPS SR.

12. Schvaľovanie a registrácia chovov brojlerov

Podľa § 7 ods. 2 písm. d) bod 7 zákona č. 39/2007 Z. z. krajské veterinárne a potravinové správy schvaľujú chovy hydiny v súlade s Nariadením vlády č. 279/2003 Z. z.

Podľa § 39 ods. 11 zákona č. 39/2007 Z. z. Štátna veterinárna a potravinová správa Slovenskej republiky prideluje úradné číslo schváleným chovom hydiny a podľa § 39 ods. 11 zákona č. 39/2007 Z. z. Štátna veterinárna a potravinová správa Slovenskej republiky zverejňuje zoznam schválených chovov hydiny, ktorý sa nachádza na webovej stránke Štátnej veterinárnej a potravinovej správy: www.svssr.sk.

13. Štruktúra produkcie krmiva pre hydinu a schéma odberu vzoriek krmív

Vo výrobniciach krmných zmesí ÚKSÚP kontroluje nutričnú hodnotu krmív.

Zdravotnú nezávadnosť používaných krmív vrátane krmných zmesí priamo u chovateľa kontrolujú úradní veterinárni lekári jednotlivých regionálnych veterinárnych a potravinových správ v rámci Veterinárnej Prevencie a Ochrany (VPO) krmív. VPO je vypracované na základe Národného Plánu kontroly krmív, ktorý pripravuje ÚKSÚP v spolupráci so Štátnou veterinárnou a potravinovou správou Slovenskej republiky. V rámci VPO krmiva sú úradné vzorky odoberané námatkovo priamo u chovateľa, pričom počet odberov a typ krmiva stanoví ŠVPS SR.

V prípade, keď chov brojlerov je pozitívny na prítomnosť invázných salmonel, tak v rámci epizootologického šetrenia (v súlade s bodom č. 12) úradný veterinárny lekár odoberá vzorky krmiva podávané zvieratám na farme nezávisle od VPO krmiva.

V prípade, keď úradné vzorky krmív vrátane krmných zmesí na farme sú pozitívne a krmna zmes pochádza zo Slovenska, tak daný prípad postupu stanoví ÚKSÚP. V prípade, keď úradné vzorky krmných zmesí na farme sú pozitívne a krmna zmes pochádza zo zahraničia, tak daný prípad je ohlásený prostredníctvom RAPID ALERT systému.

Hodnotiacim kritériom je neprítomnosť zárodkov rodu Salmonella v 1 g krmiva v súlade s Nariadením vlády č. 438/2006 Z. z. o nežiaducich látkach v krmivách a o iných ukazovateľoch bezpečnosti a použiteľnosti krmív. (nulová tolerancia pre rod Salmonella).

14. Vedenie záznamov na farmách

Evidencia záznamov v chovoch brojlerov musia byť v súlade s nariadením Európskeho Parlamentu a Rady (ES) č. 852/2004. Prevádzkovateľ chovov brojlerov na požiadanie sprístupnia všetky záznamy vedené na farmách orgánov štátnej správy vo veterinárnej oblasti.

Evidencia musí obsahovať najmenej tieto záznamy:

Pre chov :

- údaje o farme (názov prevádzkarne, adresa prevádzkarne, osoba zodpovedná za aktivity na farme)
- situačný plán farmy
- technológia a systém chovu
- organizácia chovu
- meno a adresa súkromného veterinárneho lekára, ktorý vykonáva veterinárnu starostlivosť na farme
- zabezpečenie asanácie na farme
- proces odstránenia trusu a podstielky
- plán DDD činnosti
- pôvod, množstvo a druh dodaného krmiva dodaného alebo pripravovaného na mieste
- dátum dodania krmiva
- plán veterinárnej prevencie
- plán monitoringu v súlade s týmto programom
- ambulatná kniha – podávanie liečiv a vakcín zvieratám (dátum podania a ochranné lehoty)
- evidencia veterinárnych liekov, biologických prostriedkov pre vykonanie DDD
- evidencia premiestňovania zvierat;
- evidencia kontroly zdravia a mortality zvierat;
- evidencia návštev;
- plán školení zamestnancov
- evidencia vykonaných kontrol úradnými veterinárnymi lekármi (úradné záznamy z kontroly)
- plán kontroly zdravotnej nezávadnosti vody
- plán opatrení a technických vybavení v prípade extrémnych poveternostných podmienok

Pre každý krdel':

- osobitné označenie každého krdľa chove,
- dátum príjmu jednodňovej hydiny – dátum naskladnenia,
- vek hydiny pri naskladnení,
- pôvod hydiny,
- počet hydiny,
- predpokladaný dátum vyskladnenia brojlerov na bitúnok;
- evidencia kontroly úhynov,
- sledovanie príjmu krmiva a vody,
- prevedené vyšetrenia, zdravotné prehliadky a diagnóza stanovená ošetrovujúcim veterinárnym lekárom a výsledky laboratórných vyšetrení,
- výsledky kontroly účinnosti dezinfekcie,
- výsledky vyšetrení na prítomnosť salmonel prevedených v súlade s požiadavkami tohto programu.

15. Prílohy

- Príloha č. 1: Skúmanie vzoriek
- Príloha č. 2: Výsledky štúdie prevalencie salmonel v krdľoch brojlerov druhu kury domácej *Gallus gallus* v Slovenskej republike
- Príloha č. 3: Opatrenia biologickej bezpečnosti

Príloha č. 1

SKÚMANIE VZORIEK

1. Preprava a príprava vzoriek

Vzorky sa pošlú laboratóriám uvedeným v bode č. 5 v deň odberu expresnou poštou alebo kuriérom najneskôr do 25 hodín po ich odbere. V laboratóriu sa vzorky uskladnia v chlade až do rozboru, ktorý sa uskutoční do 48 hodín od ich prijatia.

Vzorky z návlekov na topánky:

- a) Dva páry návlekov na topánky (alebo „ponožiek“) je potrebné opatrne rozbaľiť tak, aby sa neuvoľnil príslušný trusový materiál, a vložiť ich do 225 ml pufrovanej peptónovej vody (PPV) zohriatej na izbovú teplotu.
- b) Vzorkou je potrebné pokrúžiť, aby sa kompletne namočila, a pokračovať v teste podľa detekčnej metódy uvedenej v odseku 2 tejto prílohy.

V prípade odsúhlasenia ISO noriem na prípravu trusu na účely zistenia salmonely sa uplatňujú ISO normy a nahrádzajú ustanovenia o príprave vzoriek.

2. Detekčné metódy

Použije sa metóda, ktorú odporúča referenčné laboratórium Spoločenstva (RLS) pre salmonelu v Bithovene v Holandsku. Táto metóda je opísaná v súčasnom znení návrhu prílohy D k norme ISO 6579 (2002): Zisťovanie *Salmonely* spp v truse zvierat a vo vzorkách v štádiu prvovýroby. V tejto metóde sa používa polotuhé médium (zmenené polotuhé médium Rappaport-Vassiladis, MSRV) ako jediné selektívne obohacujúce médium.

3. Sérotypový rozbor- NRL

Minimálne jeden izolát z každej pozitívnej vzorky sa podrobí sérotypovému rozboru podľa Kaufmann-Whiteovej schémy.

4. Alternatívne metódy

So zreteľom na vzorky odobrané na podnet prevádzkovateľa sa môžu použiť metódy analýzy stanovené v článku 11 nariadenia (ES) č. 882/2004 namiesto metód prípravy vzoriek, detekčných metód a metód sérotypového rozboru stanovených v prílohe č. 1., pokiaľ je to povolené v súlade s normou EN/ISO 16140/2003.

5. Uskladnenie kmeňov

Minimálne kmene izolované z úradných vzoriek odobraných regionálnou veterinárnou a potravinovou správou sa uskladnia na účely budúcej fagotypizácie a testovania antimikrobiálnej citlivosti použitím bežných metód odberu kultúr, ktoré musia zabezpečiť celistvosť kmeňov na obdobie aspoň dvoch rokov.

Príloha č. 2

Výsledky štúdie prevalence salmonel v krdľoch brojlerov druhu kury domácej *Gallus gallus* v Slovenskej republike

Štúdia prevalence salmonel v krdľoch brojlerov druhu kury domácej *Gallus gallus* v Slovenskej republike bola realizovaná od 1. októbra 2005 do 30. septembra 2006. Štúdia bola vykonaná v súlade s technickými špecifikáciami ustanovenými v dokumente SANCO/1688/2005 Rev1.

V Slovenskej republike v čase priebehu štúdie bolo 127 chovov brojlerov s minimálne 5000 kusov hydiny. Kalkulovaná veľkosť vzorky bola 308 a realizovaná 239.

- Popis populácie brojlerov zahrnutých do štúdie podľa veľkosti chovov:

KVPS	RVPS	Počet brojlerov v chove			
		5000-9999	10000-49999	50 000 – 99 999	viac ako 100 000 brojlerov
Bratislava	Bratislava				
	Senec				3
Trnava	D. Streda				1
	Galanta	3	4	4	6
	Senica		2	7	1
	Trnava		8	4	4
Trenčín	N. Mesto				
	Púchov		5	3	2
	Prievidza		4	2	2
	Trenčín		11	4	1
Nitra	Komárno		5		
	Levice				2
	Nitra		3		7
	N. Zámky				
	Topoľčany		13	3	9
	Šaľa				
Žilina	L. Mikuláš			5	1
	Martin		7	5	3
	Žilina				5
	Čadca		3		3
B. Bystrica	B. Bystrica		3	3	1
	Lučenec			3	3
	R. Sobota		6		3
	Veľ. Krtíš				
	Zvolen		3	5	3
	Žiar nad Hronom		2		
Prešov	Bardejov				
	Humenné				
	Poprad		4		

	Prešov				3
	Vranov nad Topľou				5
Košice	KE okolie		2	5	
	Michalovce	2	3	8	
	Rožňava				3
	Trebišov		4	3	2
	Sp. Nová Ves		2		3
Celkom	239	5	94	64	76

- Výsledky štúdie - prevalencia salmonel v testovaných vzorkách:

Izolát	Počet testovaných vzoriek	Počet pozitívnych vzoriek	Prevalencia
<i>S. Enteritidis</i>	1195	23	1,92 %
<i>S. Typhimurium</i>	1195	1	0,083 %
<i>S. Infantis</i>	1195	1	0,083 %
<i>S. Lille</i>	1195	3	0,25 %
<i>S. Hadar</i>	1195	5	0,418 %
<i>S. Kentucky</i>	1195	15	1,255 %
<i>S. Mbandaka</i>	1195	2	0,16 %
<i>S. Agona</i>	1195	1	0,083 %
<i>S. Orion</i>	1195	1	0,083 %
<i>Salmonella spp.</i>	1195	52	4,35 %

Z 239 testovaných kŕdľov 21 bolo pozitívnych. čo predstavuje 8,78% nú prevalenciu *Salmonella spp.* v kŕdľoch brojlerov:

Pozitívny kŕdeľ	RVPS	Date of sampling	Počet kŕdľov brojlerov	Počet izolátov v testovanom kŕdli	Izoláty	Phagotype	AMST
1.	Galanta	8. December 2005	9500	1	<i>Salmonella Enteritidis</i>	PT23	Citlivý
2.	Galanta	30 Január 2006	7500	5	Salmonella Kentucky – 5x	-	Citlivý
3.	Trenčín	9. Február 2006	31840	1	<i>Salmonella Enteritidis</i>	PT8	Citlivý
4.	Trnava	22. Marec 2006	18000	5	Salmonella Enteritidis	netestovaný*	netestovaný*
					Salmonella Kentucky – 4x	-	Citlivý
5.	Galanta	20. Marec 2006	7500	3	<i>Salmonella Kentucky</i>	-	rezistentný na ampicilin
6.	Topoľčany	19. Apríl 2006	13000	1	<i>Salmonella Enteritidis</i>	PT4	Citlivý
7.	Trnava	26 Apríl 2006	11000	1	<i>Salmonella Enteritidis</i>	PT6	Citlivý
8.	Senec	5 Máj 2006	18750	3	<i>Salmonella Kentucky</i>	-	Citlivý
9.	Topoľčany	10 Máj 2006	13280	1	<i>Salmonella Enteritidis</i>	PT4	Citlivý
10.	Trnava	22 Máj 2006	16500	1	<i>Salmonella Enteritidis</i>	PT8	Citlivý

11.	Komárno	5. Jún 2006	5000	1	<i>Salmonella Infantis</i>	-	Citlivý
12.	Nitra	11. Júl 2006	12000	2	<i>Salmonella Enteritidis</i>	PT8	Citlivý
13.	Trenčín	1. August 2006	14850	5	<i>Salmonella Hadar</i>	-	Rezistentný na nalidixicacid
14.	Senica	3. August 2006	32000	5	<i>Salmonella Enteritidis</i>	PT8	Citlivý
					<i>Salmonella Mbandaka 2x</i>	-	Citlivý
					<i>Salmonella Agona</i>	-	Citlivý
					<i>Salmonella Orion</i>	-	Citlivý
15.	Trenčín	7. August 2006	20000	4	<i>Salmonella Enteritidis</i>	netytizovateľný	Citlivý
					<i>Salmonella Lille – 3x</i>	-	Citlivý
16.	Senica	8. August 2006	11000	2	<i>Salmonella Enteritidis</i>	PT8	Citlivý
17.	Trenčín	9. August 2006	14300	3	<i>Salmonella Enteritidis</i>	PT8	Citlivý
18.	Trenčín	14. August 2006	22000	1	<i>Salmonella Enteritidis</i>	PT8	Citlivý
19.	Trenčín	14. August 2006	22000	5	<i>Salmonella Enteritidis</i>	PT23	Citlivý
20.	Topoľčany	21. August 2006	14000	1	<i>Salmonella Enteritidis</i>	netytizovateľný	Citlivý
21.	Nitra	28 Sept. 2006	20400	1	<i>Salmonella Typhimurium</i>	DTU302	Rezistentný na ampicilin

- Netestovaný – tento izolát *Salmonella Enteritidis* nebol fagotypizovaný.

Prevalencia izolátov salmonel v testovaných krdľoch:

<i>Salmonella Enteritidis</i>	239 test. krdľov	15 pozitívnych krdľov6,27% prevalencia
<i>Salmonella Typhimurium</i>	239 test. krdľov	1 pozitívny krdel'.....0,41% prevalencia
<i>Salmonella Hadar</i>	239 test. krdľov	1 pozitívny krdel'.....0,41% prevalencia
<i>Salmonella Kentucky</i>	239 test. krdľov	4 pozitívny krdel'.....1,67% prevalencia
<i>Salmonella Infantis</i>	239 test. krdľov	1 pozitívny krdel'.....0,41% prevalencia
<i>Salmonella Orion</i>	239 test. krdľov	1 pozitívny krdel'.....0,41% prevalencia
<i>Salmonella Agona</i>	239 test. krdľov	1 pozitívny krdel'.....0,41% prevalencia
<i>Salmonella Lille</i>	239 test. krdľov	1 pozitívny krdel'.....0,41% prevalencia
<i>Salmonella Mbandaka</i>	239 test. krdľov	1 pozitívny krdel'.....0,41% prevalencia
<i>Salmonella spp.</i>	239 test. krdľov	21 pozitívnych krdľov....8,78% prevalencia

Príloha č. 3

Opatrenia biologickej bezpečnosti na farmách

Na dosiahnutie najvyššej efektivity kontrolného programu pre salmonelové infekcie v chovoch brojlerov je nevyhnutné efektívne implementovať opatrenia biologickej bezpečnosti v chovoch.

Opatrenia biologickej bezpečnosti zahŕňujú všetky chovateľské a zoolohygienické postupy, ktoré sa majú aplikovať na zvýšenie úrovne hygieny fariem a pomáhajú minimalizovať riziko výskytu a šírenia infekcie na farme medzi krdľami.

Minimálne požiadavky opatrení biologickej bezpečnosti:

- systém všetko dnu a všetko von má byť použitý pre každý krdel';
- zavedený plán čistenia, dezinfekcie, dezinfekcie a deratizácie – po depopulácii krdľov musí byť realizovaný dôkladné čistenie budov, technológií a ostatných zariadení a po čistení efektívna dezinfekcia, dezinfekcia a deratizácia má byť vykonaná;
- monitoring presonálu, ktorý je v kontakte s hydinou;
- čierno – biely systém má byť zavedený pre personál (sprchy a šatne);
- minimalizovanie počtu ľudí, ktorí vstupujú na farmu (návštevníci farmy) a zabezpečenie informácie ohľadom osobnej hygieny a opatrení biologickej bezpečnosti zavedených na farme;
- zabezpečenie informovanosti a školení pre zamestnancov farmy;
- vyšetrovanie krmiva a vody určené pre hydinu;
- bezpečné odstránenie podstielky, úhynov a iných odpadov;
- správne vedenie záznamov na farmách v súlade s bodom č. 14 tohto programu.